

uboštvo in veliko trpljenje Bošnjakov, ki se boré s takimi neugodnostmi. In niti tukaj niso imeli mirú pred Turki. Sporočilo pravi, da so pred kakimi sedemdesetimi leti obesili Turki dvainšestdeset starašin (hišnih gospodarjev) takoj po sveti maši na grobišču, ker jih je krivično zatožil cigan, da so ubili nekega hodžo — turškega romarja. Tako je molil narod po grobeh svojih dragih mučencev za katoliško prepričanje. Brez dvoma je bila molitev preprostih Bošnjakov na tem kraju Bogu ljubša,

nego molitev v marsikateri dragoceni stolnici izobražene Evrope. Siloma mi je solza priigrala v oči, ko sem hodil med visokimi drevesi po tem počivališču bosanskih spoznavalcev, in ko mi je pravil o Alojzij: «Tukaj sem imel jaz svojo novo mašo.»

Nekoliko naprej v istih ulicah, kakor župnijska cerkev, je katoliška šola pri «milosrdnicah» — usmiljenih sestrah. Delovale so že pod turško vlado v srečo naših bratov po krvi in so večinoma Slovenke s prednico vred. Srbi imajo svojo «srpsko pravoslavno osnovno školo», mohamedani

mного lastnih šol, a te so večinoma v starem mestu, kjer je tudi velika trgovska šola — prelepo novo poslopje. Razven tega je zgradila vlada še občinsko javno šolo za otroke vseh ver skupaj; mohamedani baje ne zahajajo vanjo, češ da bi grešili, ko bi dali otroka v džaurške šole.

Gledišča nima Banjaluka, za zabavo se skrbi drugače. Nemci, vojaki in uradniki imajo svojo «kasino», Srbi «srpsko čitaonico»; tudi mohamedani niso marali zaostati: sezidali so si lastno čital-

nico — veliko poslopje, na čegar pročelju je arabski in hrvaški napis: «Kira-jethana — čitaonica». Pa kje so katoličani, nimajo li nikakega zabavišča?

Pravilo se mi je, da so od začetka imeli spoznavalci vseh treh ver skupno «čitaonico», a Srbi so hoteli vse posrbiti. To je rodilo nezadovoljnost; prvi so se ločili mohamedani. Zgradili so si Kira-jethano ter si nabavili mnogo časopisov. Oni katoličani, ki so v boljših razmerah, pridružili so se jim, in sedaj imajo mohamedani in katoličani

skupno zabavišče, a s krščanskim razkolnim bratom katoličan ne more bivati pod isto streho.

Povsodi po Bosni in Hercegovini se mi je javljala ista žalostna resnica: Srbi delajo razdor v svoji nepopisni nadutosti. Zatrjevalo se mi je, da je bila «srpsko pravoslavna osnovna škola» že pod Turki ognjišče srbizmu. Vzgjajala je apostole, ki so hodili po Bosni od kraja do kraja ter govorili z velikim uspehom: srbsko in pravoslavno — to je isto. Dosegli so, da se pravoslavni zovejo Srbe, in naglašajo: «Mi smo mi!» Oni govoré in delajo, ka-

kor bi bil Bog ustanovil cerkev samo za srbski narod, a ne za vse narode na zemlji. Zato pravijo o njih: «Srbski Bog, srbsko nebo, na njem sedé srbski angelji.» Večinoma ne vedó, kaj je pravi pomen in namen cerkve Kristusove. Biti Srbom — to jim je zveličalno brez drugega dela. V Sarajevu je vprašal moj tovariš desetletnega dečka, kaj je? «Ja sam Srbin», je bil odgovor. — «Što je tvoj zakon (vera)?» vpraša ga drugič. «Ja sam Srbin!» odvrne dečko. Ko mu pa pravi tovariš, da je Bošnjak,

Bosanski Turek. (Po fotografiji.)